

Tutkimus kiimatermistöstä

JAAKKO SIVULA *Lintu soudessa sokea. Suomen murteiden kiimatermistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 504. Mänttä 1989. 304 s. + 26 karttaa.

Toukokuussa 1989 tarkastettiin Helsingin yliopistossa Jaakko Sivulan väitöskirja, joka käsittelee kiiman nimityksiä suomen murteissa. Sanastontutkimuksella onkin Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksessa kunniakkaat perinteet. Laitoksen professoreista ovat sanastontutkimuksillaan väitelleet aikoinaan Lauri Hakulinen (1933), Veikko Ruoppila (1943) ja R. E. Nirvi (1944). Esimerkiksi heidän tutkimuksissaan on käsitelty erityisesti onomasiologiaan (käsitepiireihin kuten kotieläinten ja sukulaisuuden nimitykset), sanatabuun, affektiin ja synonymiaan liittyviä ongelmia. Sanastontutkimus oli laitoksessa äännehistorian ohella hyvinkin dominoivassa asemassa 1960-luvulle saakka. Mutta 1970- ja 1980-luvulla ei ole ennen Sivulan työtä ilmestynyt yhtään varsinaisesti leksikologista väitöskirjaa.

Lisensiaatti Sivulan väitöskirja suomen murteiden kiimatermistöstä on onomasiologinen ja myös sana-affektia koskeva tutkimus. Se liittyy siis selvästi katkeamassa olleeseen traditioon. Sivulan liittää Hakulisen, Nirvin ja Ruoppilan yhteyteen sekin, että myös hän on mainittujen tutkijoiden tavoin työskennellyt kansankielen sanakirjan toimitustyössä. Väitöskirja onkin ollut vireillä jo

30 vuotta, mutta tekijä on ollut lähes koko ajan täyspäiväisessä ansiotyössä murre-sanakirjan toimituksessa. Valmiista tutkimuksesta on myös selvästi nähtävissä, että väitöskirja on ollut erittäin työläs, koska kiimaa ilmaisevat muotosikermät varioivat runsaasti.

Aineisto ja metodi

Tutkimusaineisto on pääosin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen eri arkistoista. Kiimasanastosta on järjestetty Sanakirjasäätiön vastaajaverkostolle kaksi kyselyäkin, vuosina 1938 ja 1961, näistä jälkimmäinen Sivulan laatima. Täydennystä tekijä on hankkinut omilla kenttäretkillään, saanut toisilta tutkijoilta ja käyttänyt lähisukukielten osalta myös Tallinnan ja Petroskoin arkistoja. Aineiston osalta tutkimukseen ei jää juuri moitteita sijaa, mutta niin kuin tekijä itsekin toteaa, *kiima-* ja *soi-*eränimistön analyysi vaatisi vielä oman tutkimuksensa (nyt asiasta lyhyesti s. 69–70, ks. myös s. 265–272).

Tutkimuksen aiheena on siis suomen murteiden kiimaa ilmaiseva sanasto. Sivula käyttää nimitystä kiimatermistö, koska kiiman ilmaukset ovat tavallisesti adverbimuotoisia (sika on *hyngyllään*, kissa *maurullaan*, tamma *suotassa*, *suotassillaan* jne.) ja koska sanan perusmuotoa ei aina ole edes olemassa. Ilmausten termimäisyys ilmenee myös semanttises-

ti; esim. substantiivina *mauru* ei käytetä juuri muuten kuin kissan kiimasta puhuttaessa (kissa on *maurullaan*, *mauru-kissa*), kun sen sijaan verbin *mauruta* käyttöala on laajempi: sillä tarkoitetaan kissan ääntelyä muulloinkin kuin kiimassa ja lisäksi sillä on merkitys 'kärttää, ruinata'.

Työn jäntevintä osaa ovat seitsemän perusteellista sanueanalyysia, joissa on selvitetty *hynkä* ~ *hönkä*, *kiima*, *kilta*, *kilu* ~ *kilo*, *kärpä*, *mauru* ~ *mouru* ja *suota* -sanojen ja niihin pohjautuvien kiimatermien murremaantiedettä, käyttöalaa (ts. sitä mistä eläimistä on kutakin termiä käytetty), variaatiota ja etymologiaa. Tämä osa kattaa työstä kaksi kolmannesta. Viimeinen kolmannes käsittelee sitten perifeerisempää kiimatermistöä ja sisältää eläimittäin (lehmä, hevonen, sika, lammas ja vuohi, koira, kissa, kanalinnut) onomasiologisen katsauksen. Eri ilmausten levikkiä ja variaatiota on kuvattu 26 kartassa. Dispositio on luonteva. Tosin *kiima*-sanaa olisi sanueanalyysissa voinut käsitellä ensimmäisenä, koska se nykykäytössään on yleistermi ja alkuperältäänkin erikois-asemassa. Sivulan toteuttama aakkosjärjestys ei kuitenkaan hankaloita työn käyttöä.

Koulutettu nykyajan ihminen saattaa ajatella, että eri eläinten kiima on varsin yhtenäinen ilmiö, sehän palvelee vain lajin lisääntymistä. Sivulan tutkimus osoittaa, että kansankielen näkökulmasta kiima on paljon vivahteikkaampi. Karkeasti luokitellen siinä on kahdenlaista aineista: vanhimmat termit *kiima* ja *kutu* — jälkimmäistä tekijä vain sivuaa — ovat alkuperältään oikeastaan vain pyyntisanastoa. Niihin ei yleensä liity affektia, ja siksi *kiima* on voinut yleistyä kaikkien eläinten pariutumishalua ilmaisevaksi sanaksi jo murteissa ja erityisesti yleiskielessä.

Kaikki muut kiimatermit ovatkin siten enemmän tai vähemmän affektisia. Affekti ilmenee siten, että vaikka sian voidaan asiallisestikin sanoa olevan *höngyllään*, niin ihmisestä käytettynä (esim.

Ilomantsista: *Nuokii lesket nous höngyllään*) ilmaukseen sisältyy aina konnotatioita, tavallisesti kielteisiä. Kansankielen kiimatermit ovat yleensä myös spesifisiä, alkuaan vain tietyn eläinlajin kiimasta käytettyjä. Alkuperäisiä kiimaa merkitseviä sanoja ei näytä olleenkaan, vaan kiima on ilmaistu viitteellisesti jotakin muuta tarkoittavalla sanalla. Niinpä sikatermin *höngällään*, *höngyllään* jne. lähtökohtana on Sivulan mukaan 'ilma-virtaa yms.' merkitsevä *hönkä* ja samaa onomatopoeettista juurta ovat myös *hynkä*, *hynky* ja edelleen muuten kuin sikaterminä esiintyvä *hinku* (*hinkuyskä*, *hinkutuuli* jne.) ja luultavasti myös *henki*.

Kiimatermit ovat motivoituneet usein kiimaisen eläimen käyttäytymistavasta: sika *hönkii* (*höngyllään*), kissa *mauruaa* tai *mouruaa* (*maurullaan*, *mourullaan*), lammas pyörittää *saparoaan* (*saparollaan*) jne. Toinen tärkeä motiivi on uroseläinten nimitykset, koska ihmisten huomio on kiintynyt naaraan käytökseen: lehmä on *härällään*, *härissään*, *sonnillaan*, tamma *orillaan*, vuohi ja lammas *sikassa(an)*, *sikallaan* (vrt. vir. *sikk* 'pukki'), savolaismurteissa kissa, koira ja jäniskin *kilullaan*, *kilollaan* (lähtökohtana ilmeisesti 'pukkia' merkitsevä *kili*, *kila*) jne.

Kiimatermien variointi liittyy paljolti juuri motivaatioon. Koska termit esiintyvät useimmiten olo- ja tulosijoissa — Sivula puhuu olo-tulosijatyypistä —, alkuperäinen motivaatio ja sanan perusmuotokin ovat voineet kadota. Tällöin termit ovat pyrkineet motivoitumaan uudelleen. Niinpä vanhasta koira-termistä *kärpä* on säännöllisten ilmausten (*kärvässä*, *kärvällään*, *kärvissä* jne.) lisäksi lähtenyt sellaisia epäsäännöllisiä muotoja kuin *kärrillään*, *kärry(i)llään*, *kärtyllään*, *kärtysässä*, *kärmässä*, *kärnässä* ja *kärsässä*. Sivula nimittää tällaisia epäsäännöllisiä muodosteita rönsyiksi.

Rönsy sananmuodostusterminä

Rönsyn käsitettä ei tiettävästi ole käytetty aiemmin sananmuodostuksesta puhuttaessa. Rönsyn käsitteeseen Sivula on

Kirjallisuutta

päätynyt selvitellessään kiimaa ilmaisevia muotosikermiä. Hän määrittelee rönsyä seuraavaan tapaan (s. 22–23): »Rönsyjä ovat paradigmaan kuulumattomat äänteellisesti läheiset sanat, jotka usein ovat motivoituneet uudelleen, asosioituneet muihin sanoihin. Niistä on pidettävä erillään selvät kontaminaatiot ja myös selvät rinnakkaisjohdokset. — Rönsyistä on pidettävä erillään ns. lähisanat.»

Rönsy on Sivulan tutkimusongelman selvittelyssä tarpeellinen ja käyttökelpoinen käsite ja varmasti usein muulloinkin. Se on Sivulan teoreettinen lisä kieli-tieteen välineistöön. Rönsyn rajaaminen ei kuitenkaan ole niin ongelmatonta kuin Sivula näyttää ajattelevan.

Ensinnäkin »lähisana» jää väitöskirjassa tarkemmin määrittelemättä. Olen yrittänyt etsiä kriteerejä Sivulan omista ratkaisuksista. *Kilta*-kiimatermin yhteydessä käy ilmi, että *kiltau* 'pillastua' (s. 91–) on sekä semanttisista että murremaantieteellisistä syistä pidettävä *kilta*-kiimatermistä erillään olevana lähisana. Lähisanoiksi Sivula on luokitellut myös länsimurteissa esiintyvät verbit *killastaa* 'kisaila; pitää ääntä', *killata* 'kisaila, kirmata' ja *killota* 'kirmata', mutta *kilta*-kiimatermin johdokseksi kuitenkin Nurmosta merkityn verbin *killaila* 'halaila'. Tässä Sivulan jako perustuu yksistään semantiikkaan, koska murremaantiede ei tarjoa erottavaa kriteeriä. Semanttinen kriteerikin on niin hienonhieno, että se tuskin kestää. Harvinainen *killaila* sopii näet muodoltaan täysin ja merkitykseltäänkin melko hyvin samojen murteiden *killata*-verbin johdokseksi. Pitäisin kaikkia näitä verbejä semanttisesti *kilta* 'veljeskunta, kilta', vanhastaan myös 'pidot, juhlat' -sanon yhteyteen kuuluvina, en kuitenkaan kiimatermin johdoksina. — S. 108–111 on esitetty *kilolla* ~ *kilulla* -kiimatermin lähisanoina mm. *kilhu*, *kihakka* ja *kilmu*, joilla on selvästi kiimaan liittyviä merkityksiä. Tässä Sivula on erottanut lähisanat muodon perusteella.

Tarkastelemistani tapauksista käy il-

mi, että Sivula on erotellut kiimaa ilmaisevat rönsyt »lähisanoista» käyttämällä ainakin kolmenlaisia kriteerejä — semanttisia, äänteellis-morfologisia ja murremaantieteellisiä. Kriteerit ovat hyviä, mutta niitä ei väitöskirjassa esitellä. Väitöstilaisuuden jälkeen selvisikin, että »lähisana» on murre-sanakirjan toimittajien työmaaslangia: »lähisanoja» ei sijoiteta samaan sana-artikkeliin.

Toinen ongelma on rönsyn ja rinnakkaisjohdoksen rajankäynnissä. Sopivan esimerkin tarjoavat kissan kiimaa ilmaisevat termit. Valtatermejä ovat *maurullaan* ja *mourullaan*, mutta niiden ohella käytetään mm. sellaisia muotoja kuin *mangullaan*, *mongullaan* ja *marnullaan*, *mornullaan* ja *vornullaan*. Sivula (s. 154) pohtii: »Jokin *vornullaan* on jo äänteellisesti kovin etäällä *maurullaan*-tyypistä, mutta liittyy läheisesti *mornullaan*-, *marnullaan*-ilmauksiin. Kun läheisyys on paitsi äänteellistä myös alueellista, nämä *rn*-tyyppiset ilmaukset kuulunevat geneettisestikin yhteen. Vaikka rönsyt ja analogiset muodosteet voivat etääntyä kauaskin, näitä *nr*- ja *ng*-sanoja ei ole nähdäkseen syytä katsoa *maurun* rönsyiksi. *Maurullaan* on välillisesti voinut edistää niiden syntyä, mutta ne ovat kuitenkin syntyneet rinnakkaisilmauksina omasta verbikannastaan.»

Sivula yrittää piirtää tässä niin terävää rajaa, että se on nähdäkseen mahdotonta. Pohdiskelua olisi helpottanut, jos hän olisi lähtenyt siitä, millaisia motivaation lajeja sananmuodostuksessa yleensä ilmenee. Tavallisesti erotetaan ainakin äänteellinen, morfologinen ja semanttinen motivaatio. Kissan kiimatermeissä näkyy tärkeimpänä olevan äänteellinen motivaatio: ilmaukset ovat useimmiten onomatopoeettisia. Onomatopoeettiset ja yleensäkin ekspressiiviset sanat ovat sananmuodostuksen kannalta taas sellaisia, että niissä äänteellinen ja morfologinen motivaatio usein limittyvät: sama muodoste on sekä äänteellisesti että morfologisesti motivoitunut. Kun esimerkiksi kissan kiimaa ilmaisevat *marnullaan*, *mornullaan* ja *vornullaan*

rinnastuvat »kommunikatiivisiin» verbeihin *marnuta*, *mornuta* ja *vornuta* 'kärttää, pyydellä yms.', ne eivät Sivulan mukaan ole enää *mauru*-kannan rönsyjä, vaikka *maurullaan* onkin »välillisesti voinut edistää niiden syntyä». Siinäpä se: ei ole ja kuitenkin on.

Mielestäni esimerkiksi *marnullaan*, *mornullaan* ja *vornullaan* -tapauksissa on mukana sekä morfologinen että äänteellinen motivaatio. Morfologista motivaatiota luovat jo olo-tulosija ja omistusliite, jolla on selvästi termistävä vaikutus: *marnullaan* jne. samoin kuin *maurullaan*. Myös johto-opilliset korrelaatiot lisäävät morfologista motivaatiota, esim. *marnullaan* : *marnuta*, *vornullaan* : *vornuta* samoin kuin jo aiemmin *maurullaan* : *mauruta* (myös *mauruta*-verbillä merkitys 'kärttää, ruinata'). Koska harvinaisia *marnullaan*, *mornullaan*, *vornullaan* -ilmauksia käytetään Keski-Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla *maurullaan*, *mourullaan* -valtatyyppin alueella, nämä *rn*:lliset muodot ovat ilmeisesti syntyneet valtatyyppistä. Äänteelliseksi motivaatioksi riittää tällöin osittainen äänteellinen vastaavuus (vrt. epäpuhtaat riimit runoudessa), ilmeisesti myös varioinnin halu. *Suvatillaan*-muotoa käsitellessään (s. 201) Sivula itsekin toteaa asian ytimeen osuvasti: »On monesti vaikea ratkaista, milloin sana on selvä johdos, milloin ennen muuta vain tiettyyn formulaan syntynyt säännötön variantti, rönsy.» Ei tällaista tarvitsekaan ratkaista; pitää vain nähdä, mitä elementtejä ilmiössä on mukana.

Äänteellisen ja morfologisen motivaation limittymistä olen sivunnut parissa omassa työssäni (Vir. 1978: 339–340; Suomen kielen *u*-johtimiset verbit: esim. 29–30, 55, 67) ja maininnut mm. sellaisia tapauksia kuin *nipistää* ~ *nypistää* ~ *näpistää* (vrt. *näppi* mutta **nippi* ja **nyppi* puuttuvat), *mätkätä* ~ *rätkätä* ~ *lätkätä* (vrt. *lätkä*, joka tosin voi olla takaperoisjohdoskin), *litistyä* ~ *lutistua* ~ *lytistyä*. Viimeksi mainitun verbiketjun lähtökohtana on luultavasti adjektiiviliite, joka on *litistyy*-verbin säännöl-

linen kantanomini. Sen sijaan ei voida varmasti sanoa, onko *lutistuu* ja *lytistyy* johdettu vokaalia varioimalla verbistä *litistyy* vaiko säännöllisesti nomineista *luttu* (murt. *luttuun* 'luttuun, littuun') ja *lytty*, koska takaperoisjohto usein täyttää derivaatioketjuihin jääviä aukkoja.

Olen näinkin pitkään referoinut ja yrittänyt hiukan selventääkin Sivulan käyttöönsä ottamaa rönsyn käsitettä, sillä se osoittautuu hänen aineistossaan käyttökelpoiseksi ja varmasti laajemminkin. Se sopii hyvin kuvaamaan sellaisen muotosikermän variointia, joka on kadottanut alkuperäisen motivaationsa ja usein myös kantasanansa. Rönsyily on uuden motivaation etsintää, niin kuin kautta Sivulan työn ilmenee.

Työn tuloksia

Sivula on ottanut käyttöönsä edellä selostamani rönsyn käsitteen ja osoittanut työssään sen käyttökelpoisuuden. Tämä jo sinänsä on arvokas tulos. Toinen koko työtä koskeva keskeinen tulos on se, että alkuperäisiä kiiman nimityksiä ei näytä olevankaan, vaan kiimaa on suomen kielessä ilmaistu viitteellisesti. Pyyntisanoja *kiima* ja *kutu* lukuun ottamatta kiimatermit viittaavat tavallisesti uroseläimen nimityksiin (*härällään*, *oriillaan*, *kilullaan* jne.) tai sitten kiimaisen eläimen käyttäytymiseen – ääntelyyn (esim. *höngyllään*, *maurullaan*), liikkeeseen (esim. *saparollaan*, *juoksullaan*), hajuun (*tylyllään*), laumautumiseen (esim. *killassa*, *killallaan*; *suodassa*, *suotallaan*) jne. Kiimatermejä ei ole yleensä valmiina lainattu muista kielistä (lainasanasta on kyllä suomessa voinut kehittyä kiimatermi, kuten on käynyt *suota*-sanalle). Ainoa poikkeus on lounaismurteissa ja niiden liepeillä kanalintujen 'soidinta' merkitsevä *pele*, sillä jo ruotsin *spel*-sanalla on 'soidin'-merkitys (vrt. myös *orrspel* 'teerenpeli').

Keskeiset kiimatermit Sivula on pyrkinyt etymologioimaan niin pitkälle kuin mahdollista. Semanttisesti läpinäkymätön *kiima* on hänen mukaansa luultavas-

Kirjallisuutta

ti jo suomalais-ugrilaisen *kii*-vartaloisen verbin muoto, jolla on ilmaistu kanalin-tujen 'soidinta'. Nykyisin sen paikan on suomessa jo paljolti vallannut *soi*-pesye (*soidin* ym.); näin on erityisesti kaakkois- ja savolaismurteissa. Suomalais-karjalais-vepsäläinen *kärpä* tunnetaan vain kiiman nimityksenä, ja Sivulan mukaan se voisikin olla koiran kiimaterminä »ikivanha». Onomatopoeettista alkuperää ovat ensisijaisesti sian kiimaa ilmaisevat *hynkä*, *hynky* (pääasiassa länsimurteinen) ja *hönkä*, *hönky* (itämurteissa ja Pohjois-Suomessa). Oikealta näyttää se Sivulan ratkaisu, että hän ei johda näitä muotoja toisistaan vaan pitää kumpaakin vanhan *henki*-sanana affektistuneena varianttina. Näistä ainakin *hönkä* on merkinnyt 'ilmavirtaa' ennen kuin siitä on tullut kiimatermi. Myös kissatermit *mauru* ja *mouru* ja niiden monet rönsyt ovat selvästi onomatopoeettisia. Ne eivät ole kovin vanhojakaan, sillä kissa on kotiutunut Pohjois-Eurooppaan vasta keskiajalla.

Savolaiset koiran, kissan ja jäniksen kiimaa ilmaisevat *kilullaan* ja *kilollaan*-muodot Sivula liittää 'pukin' nimitykseen *kili*, *kila*. Kun Itä-Suomessa ei ole pidetty vuohia kuin satunnaisesti, termi on päässyt yleistymään monia eläinlajeja koskevaksi. Pääasiassa pohjalaismurteissa esiintyvä *kilta*, *killa* (*killassa*, *killallaan*, *juoksee* t. *pitää kiltaa* jne.) on Sivulan mukaan muisto *kilta* 'veljeskunta'-laitoksen degeneraatiosta: kiimaisen nartun ympärillä rähisevä karpikoirien lauma on assosioitu juopottelevaan kappakaseurueeseen.

Väitöskirjan ansiokkain luku on mielestäni 40-sivuinen *suota*-pesyeen selvittely. Ansiokas se on siksi, että kyseessä on poikkeuksellisen rönsyilevä muotoryvä. Se on hyvä esimerkki siitä, miten voi käydä perusmuotonsa kadottaneelle sanalle, vaikka sen ilmaisema asia – tämän kiima – onkin säilynyt muuttumattomana. Variaatio johtuu tässä tapauksessa myös astevaihtelusta ja *t*:n heikon asteen erilaisista murre-edustumista. Järjestystä rypääseen Sivula on saanut pal-

jastamalla siitä kaksi eri paradigmaa ja suuren joukon eri suuntiin haarovia rönsyjä. *Suota*-sanana etymologiaan hän ottaa toisenlaisen kannan kuin Suomen kielen etymologinen sanakirja. Jorma Koivulehdon esitykseen tukeutuen hän pitää sanaa Suomen alueella saatuna vanhana germaanisena lainana (sama kuin ruots. *sto*, saks. *Stute*), jonka merkitys on lainattaessa ollut '(hevos)lauma' kuten Tornionjoen varressa vieläkin.

Pieniä virheitä

Sivulan väitöskirja on huolellisesti tehty. Aivan pieniä muodollisia virheitä on osunut silmiini parikymmentä. Mainitsen niistä seuraavassa tärkeimmät: s. 101 kartta 7 pro 8, s:lla 127 viitesivu jäänyt merkitsemättä (p.o. 120), sivujen 230–31 taitteesta puuttuu ilmeisesti yksi rivi ja sivujen 231–32 taitteessa on vastaavasti yksi rivi kahteen kertaan, s:lla 262 on Lauri Hakulisen kohdalla väärä lähdeviite (pitänee olla 1933: 18–24). Pieniä virheitä murre-esimerkeissä: s. 47 Valtimolta *poassakaa* pro *paassakaa*, s. 59 lyydistä *andah* pro *oldah*, s. 72 Tohmajärveltä *Huutoot* pro *Huutaat*, s. 144 Karttulasta *piehtaroippi* pro *piehtaroiipi* jne. Virheet ovat niin vähäisiä, etteivät ne juuri häiritse.

Työhön sisältyy 26 erinomaista levikikarttaa. Joskus tekijää kuitenkin on vaivannut oman pesän sokeus: kartasta 26 selviää kyllä harvinaisten *soi*-varianttien levikki mutta ei se, missä tavallisin muoto, *soidin*, on vallitseva termi. Se ilmeisesti olisi ollut hankala kartoitettavaksikin, ja siksi olisi ollut eduksi, jos työhön sisältyisi *kiima*- ja *soidin*-nimistöä esittävät kartat.

Kokonaisarvio

Jaakko Sivulan väitöskirjan aiheena on yksi suomen kansankielen onomasiologinen kenttä, kiiman nimitykset. Aihe on kahdestakin syystä hankala ja työläs. Ensiksikin kiiman ilmauksissa käytetään usein affektista ja ekspressiivistä sanas-

toa, jonka systemointi on yleensä vaikeampaa kuin neutraalin sanaston käsittely. Toinen variaatiota aiheuttava seikka on se, että kiimasanastoa harvoin käytetään perusmuodossaan, vaan kiima ilmaistaan olo- ja tulosijaisilla adverbiaalimuodoilla. Tästä on aiheutunut se, että ilmaukset ovat usein menettäneet alkuperäisen motivaationsa ja ruvenneet etsimään uutta. Seurauksena on poikkeuksellisen runsas variaatio.

Sivula on selvinnyt työläästä tehtävästään sängen hyvin. Hänen vahvimmat aseensa ovat runsaan aineiston ja murremaantieteellisen metodin erinomainen hallinta. Hän soveltaa johdonmukaisesti myös vanhaa Wörter und Sachen -periaatetta ja osoittaa mm., että spesifiset kiimatermit ovat motivoituneet tavallisesti eläimen käyttäytymisestä. Tuloksena on luotettava suomen kielen kansanomaisen kiimatermistön leksikaalisemanttinen kuvaus. Monien keskeisten kiimatermien osalta Sivula on syventänyt myös etymologista tietoaamme.

Voidaan ehkä huomauttaa, että Sivulan tutkimus liittyy 1930–1950 -lukujen fennistisen sanastontutkimuksen traditioon eikä sisällä metodisesti mitään uutta. Kuitenkin Sivulan käyttöönsä ottama rönsyn käsite tuo teoreettisenkin lisän ekspressiivisen sanaston tarkasteluun. Metodinen uutuus saattaa sitä paitsi olla joskus vain ajankohtaista tiedepoliittista kokehteriaa, joka vanhenee nopeasti. Jaakko Sivulan tutkimus suomen murteiden kiimasanastosta ei ole nopeasti vanhenevaa lajia. Se päinvastoin on taas hyvä muistutus siitä, mitä annettavaa on murremaantieteellisellä menetelmällä, joka luontevasti kytkee kielen kielialueeseen sekä sen kulttuuriin ja historiaan.

ALPO RÄISÄNEN